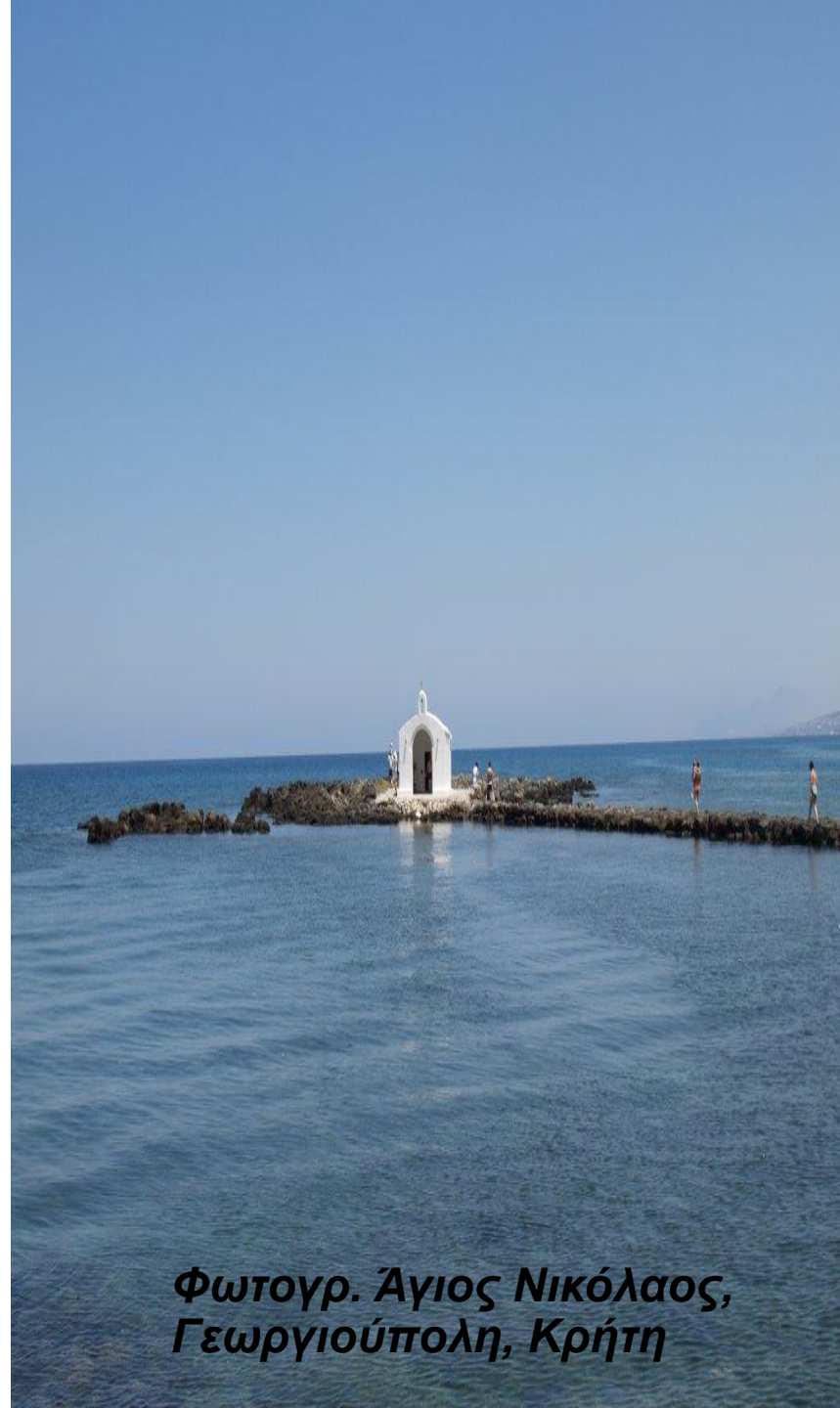

**Δρ Χριστίνα
Αργυροπούλου,
Επίτιμη Σύμβουλος του
Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου**

**Λονδίνο 11-11-13
Η Διδασκαλία της
Λογοτεχνίας στο
Γυμνάσιο, με
εναλλακτικές μεθόδους
και τεχνικές**

*Φωτογρ. Άγιος Νικόλαος,
Γεωργιούπολη, Κρήτη*

- **A. Γενικά για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στο γυμνάσιο. Τι πρέπει να γνωρίζω.**
- 1. Δεν ξεχνώ ότι η διδασκαλία της λογοτεχνίας ως μάθημα και μάθηση διά βίου δεν μπορεί παρά να διατηρήσει τα βασικά χαρακτηριστικά της, δηλαδή την αισθητική απόλαυση, την καλλιέργεια της ευαισθησίας του αναγνώστη, την καλλιέργεια της γλώσσας κ.ά.
- 2. Επίσης, ως μάθημα σχολικό οφείλει να συμβάλει στην *αναγνωστική δεξιότητα των μαθητών*, στην ικανότητα να αποκωδικοποιούν το λογοτεχνικό κείμενο, να αντλούν αξίες και νοήματα, να συνεργάζονται, να εργάζονται υπεύθυνα είτε ατομικά είτε σε μικρές ομάδες. Δηλαδή η λογοτεχνία ασκεί πολλές δεξιότητες.
- 3. Διδακτική του μαθήματος, με έμφαση στις συμμετοχικές και διαδραστικές.
- 4. Στοχοθεσία, διδακτική πορεία, ερωτήσεις, δραστηριότητες.
- 5. Επιλογές κειμένων σε άξονες, πάντα με ενημέρωση και συμμετοχή των μαθητών. Έτσι διδάσκονται περισσότερα κείμενα.
- 6. Άσκηση στη δημιουργική γραφή και γενικά στη γραφή και τη συγκρότηση της σκέψης.
- 7. Αξιοποίηση παρακειμενικών στοιχείων και ένταξη των έργων στο ρεύμα, στη σχολή και το ιστορικό και κοινωνικό τους πλαίσιο.
- 8. Δεν ξεχνάμε τη φιλοσοφία του μαθήματος και κυρίως τη μελέτη και συνεξέταση **ΤΟΥ ΤΙ** και **ΤΟΥ ΠΩΣ**.

- ***B. Ενδεικτικές προτάσεις σε άξονες για όλες τις τάξεις του γυμνασίου, με εναλλακτικές διδακτικές μεθόδους και τεχνικές***
- 1. Α΄ Γυμνασίου. Στον άξονα: ***Το παιδί στη λογοτεχνία***. Μελετώνται τα έργα : *Ο Παππούς και το εγγονάκι*, Λ. Τολστόι, *Οι πιτσιρίκοι*, Δ. Ψαθάς και *Το παιδί με τα σπέρτα*, Ν. Βρεττάκος.
- 2. Α΄ Γυμνασίου. Στον άξονα: ***Η μάνα***. Μελετώνται τα έργα: *Δέησις*, *Η εκκλησία*, Κ. Π. Καβάφης, *Παναγιά η Σαλονικιά*, Αλ. Παπαδιαμάντης, *Της μάνας μου*, Αγγ. Σικελιανός, *Το μνήμα της μάνας*, Ανδρέας Καρκαβίτσας.
- 3. Β΄ Γυμνασίου. Στον άξονα : ***Η ξενιτιά ή τα ξένα***: Μελετώνται το ποίημα *Γλυκό του κουταλιού*, Κυριάκος Χαραλαμπίδης, τα δύο δημοτικά της ξενιτιάς και το κείμενο του Μπρεχτ, *Για τον όρο «μετανάστες»*.
- 4. Γ΄ Γυμνασίου. Στον άξονα ***Ποίηση και Ιστορία***: Μπορούν να μελετηθούν σχετικά έργα με επιλογή του εκπαιδευτικού και των μαθητών, π.χ. *Ελεύθεροι Πολιορκημένοι*, Δ. Σολωμός, *Τα Πάθη*, Ε΄, Οδ. Ελύτης, *Ρωμιοσύνη*, Γ. Ρίτσος.
- 5. Γ΄ Γυμνασίου. Εναλλακτική εργασία για το έτος Κ.Π.Καβάφη. Μελέτη από ομάδες μαθητών όλων των ανθολογημένων στο γυμνάσιο ποιημάτων του Κ.Π.Καβάφη και καταγραφή των κύριων νοημάτων και πηγών έμπνευσης.
- 6. Γ΄ Γυμνασίου. Στο άξονα ***Απομνημονεύματα***: Μελετώνται από ομάδες μαθητών το απόσπασμα από τα *Απομνημονεύματα* του Γιάννη Μακρυγιάννη, η *Αυτοβιογραφία*, της Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου και *Ο βίος μου*, του Παναγή Σκουζέ. Μπορεί στο τέλος να γίνει συνθετική εργασία σε σχετικό θέμα ή εργασία με τη μέθοδο project.

- *Γ. Διδακτικά παραδείγματα με εναλλακτικές μεθόδους και πρακτικές*
- *1. Α΄ Γυμνασίου. Άξονας Η μάνα. Δέησις, Κ. Π. Καβάφη, Η Παναγιά η Σαλονικιά, Αλ. Παπαδιαμάντη, Της μάνας μου, Άγγελου Σικελιανού, Το μνήμα της μάνας, Ανδρέα Καρκαβίτσα και σε σχέση με το θρησκευτικό συναίσθημα μπορεί να μελετηθεί και Η εκκλησία, Κ. Π. Καβάφη.*
- **Δέησις, Κ.Π.Καβάφης (Α΄ Γυμνασίου, σελ. 56)**
- Η θάλασσα στα βάθη της πήρ' έναν ναύτη.-
- Η μάνα του, ανήξερη, πηαίνει κι ανάφτει
- στην Παναγία μπροστά ένα υψηλό κερι
- για να επιστρέψει γρήγορα και ν' καλοί καιροί-
- και όλο προς τον άνεμο στήνει τ' αυτί.
- Αλλά ενώ προσεύχεται και δέεται αυτή,
- η εικών ακούει, σοβαρή και λυπημένη,
- ξεύροντας πως δεν θα 'λθει πια ο υιός που περιμένει.

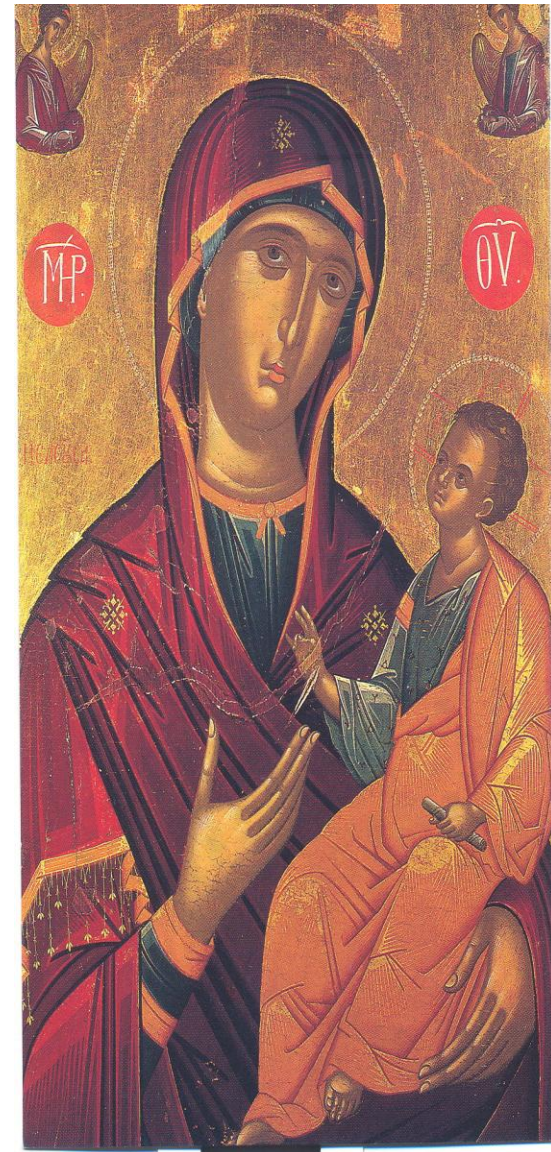
1.2. **Στην Παναγία τη Σαλονικιά**,
Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης. Μετά το
Δέησις, μπορεί να μελετηθεί το
ποίημα αυτό με ερωτήσεις. Έτσι,
διερευνώνται η παραδοσιακή μορφή
του ποιήματος, η αισθητική του
ποιητή, που δίνεται με τα επίθετα και
τις περιγραφές από το εσωτερικό
ναού και γίνεται σύγκριση με το
ποίημα *Στην εκκλησία του Καβάφη*.

- Ακόμα εντοπίζονται ο τόπος, με τις
κειμενικές λεπτομέρειές του, το
πορτρέτο της Παναγίας, η θεοσέβεια
των ανθρώπων, τα τάματα τότε και
σήμερα, ιδιαίτερα από τις μανάδες.
- Συγκρίνονται τα ποιήματα ως προς το
παραδοσιακό και μοντέρνο που
έχουν, ως προς τη στάση των δύο
ποιητών και ως προς τη γλώσσα.

- **Στην Παναγία τη Σαλονικιά, Αλ. Παπαδιαμάντης (σελ. 54)**
- Στο κέντρο της επάνω πόλεως
- Με το καμπαναριό της, που είν' ένα στολίδι
- Του λιμένος και της προσόψεως,
- στέκει ο ναός της Παναγιάς.

- Ωραίος ο ναός, το τέμπλο ωραίο,
- Ωραία τα λαμπρά τα εικονίσματα,
- Ωραίες κι οι νορίτισσες που εκκλησιάζονται,
- Όλα ωραία.
- [.....]
- Τάζουν στην Παναγία και τους δίνει/ καλά ταξίδια. [...]
- [.....]
- Άμποτε να 'σαι βοηθός, Παρθένα μου/ κι εις τους χειμαζομένους εις του βίου/ τα βάσανα και τας ανάγκας, άμποτε/ να είσαι βοηθός και σωτηρία.

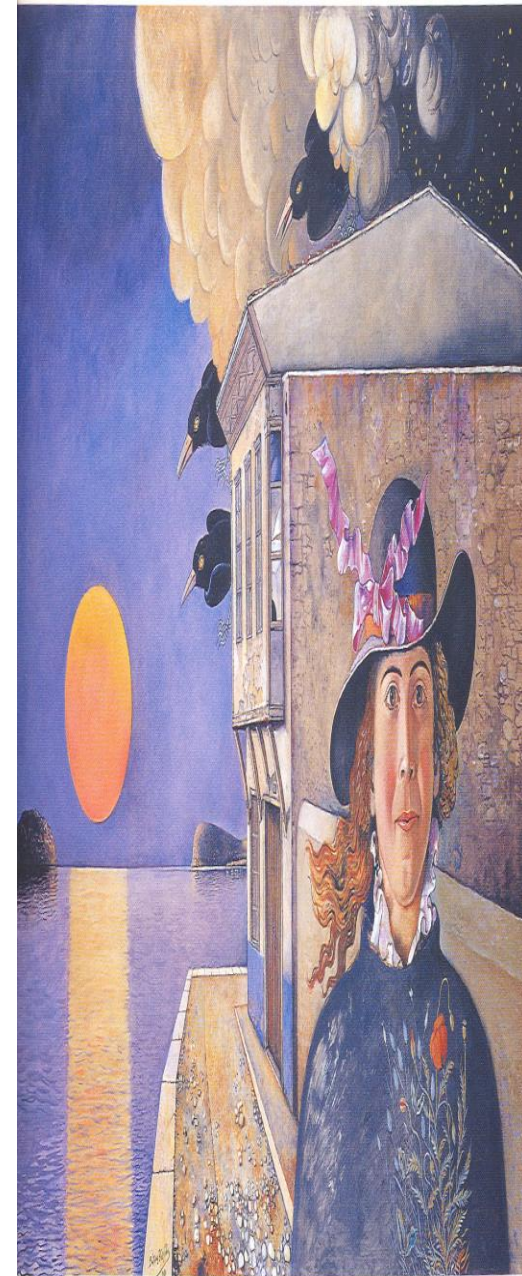
- **1.3. Εναλλακτικά, μπορούν να μελετηθούν και τα δύο ποιήματα από ομάδες μαθητών, σε δοσμένες ερωτήσεις ή σε άξονες σε φύλλα μαθήματος.**
- **1.4. Επίσης, μπορεί να μελετηθεί σε γενικές γραμμές από μία ομάδα μαθητών το ποίημα *Στην εκκλησία*, του Κ. Π. Καβάφη (Β΄ Γυμνασίου), που το παρουσιάζει στην τάξη.**
- Εστιάζεται η προσοχή τους σε κάποιους στίχους, που σχολιάζονται, όπως: «τ' ασήμια των σκευών, τα κηροπήγιά της/ τα φώτα, τες εικόνες της, τον άμβωνά της.»
- «ο νους μου πηαίνει σε τιμές μεγάλες της φυλής μας,/ στον ένδοξό μας Βυζαντινισμό.»
- Παρατηρούμε και συζητάμε την παρουσία όλων των αισθήσεων στο ποίημα (όσφρηση, ακοή, όραση, μουσική) και της κίνησης, π.χ. « των θυμιαμάτων της τες ευωδίες, /τες λειτουργικές φωνές και συμφωνίες,/ τες μεγαλοπρεπείς των ιερέων παρουσίες/και κάθε των κινήσεως τον σοβαρό ρυθμό-/ ».
- **1.5. Τα άλλα δύο έργα, *Της μάνας μου*, Αγγ. Σικελιανός, *Το μνήμα της μάνας*, Ανδρ. Καρκαβίτσας, μελετώνται σε εύθετο χρόνο, σε δοσμένους άξονες ή ερωτήσεις, για διευκόλυνση στην κατανόησή τους.**

Μπορεί να συνταχθεί και μία συνθετική εργασία, π.χ

- 1. Η μάνα μέσα από λογοτεχνικά κείμενα.
- 2. Η μάνα στη ζωγραφική.
- 3. Η μητρική στοργή σε όλα τα έμβια όντα, πληροφορίες από λογοτεχνικά κείμενα και από το διαδίκτυο.
- 4. Η μητριά και η στάση της από τη μυθολογία, τα θρησκευτικά και τη σύγχρονη εποχή.
- **2. Γ΄ Γυμνασίου. Η ψυχή του νησιού, Μέλπω Αξιώτη και Η τελευταία αρκούδα της Πίνδου, Δ. Χατζής**
- **Γενικά για την προετοιμασία της διδασκαλίας.** Βασικό είναι το πρώτο κείμενο, το άλλο μελετάται στο σπίτι. Η μελέτη γίνεται είτε κειμενοκεντρικά-ερμηνευτικά με ερωτήσεις είτε με ερωτήσεις σε μικρές ομάδες μαθητών, αφού πρώτα διαβαστεί στην τάξη το κείμενο.
- Εννοείται ότι ο φιλόλογος έχει οργανώσει το φύλλο μαθήματος για τον ίδιο και τους μαθητές του (στόχοι, διδακτική μέθοδος, ερωτήσεις, δραστηριότητες, χρόνος για δραστηριότητες σε ομάδες).
- Αρχικά, δίνονται λίγα στοιχεία για τη συγγραφέα ή διαβάζεται το βιογραφικό της από το βιβλίο, π.χ. Η Μέλπω Αξιώτη γεννήθηκε στην Αθήνα (1905), πέρασε τα παιδικά της χρόνια στη Μύκονο, όταν οι γονείς της χώρισαν, έζησε με τον παππού και τη γιαγιά της, με τους οποίους είχε άριστη σχέση. Στα ελληνικά γράμματα εμφανίστηκε με τα *Μυκονιάτικα Χρονικά* το 1933-34 και τις *Δύσκολες Νύχτες* 1938.
- Εγκαταστάθηκε στην Αθήνα όπου σχετίστηκε με τους διανοούμενους της εποχής της (Εγγονόπουλο, Θεοτοκά, Καββαδία κ.ά.).

- Εντάχθηκε στο ΕΑΜ, φοβούμενη τις συνέπειες έφυγε στη Γαλλία (γνωριμία με Αραγκόν, Ελυάρ, Πικάσο) απ' όπου απελάθηκε στην Ανατολή Γερμανία και από εκεί πήγε στην Πολωνία. Επέστρεψε στο Αν. Βερολίνο, όπου δίδαξε στο Πανεπιστήμιο Νέα Ελληνικά.
- Το 1964 επιστρέφει στην Ελλάδα και πέθανε το 1973.
- Ασχολήθηκε με την πεζογραφία, την ποίηση, το χρονικό, το δοκίμιο και τις μεταφράσεις.
- Στο έργο της εντοπίζονται υπερρεαλιστικά στοιχεία- συνειρμική μεταπήδηση από τη μια σκηνή στην άλλη, θρυμματισμένος διάλογος, εναλλαγή οπτικής γωνίας, γλώσσα με μυκονιάτικα ιδιώματα, λειτουργία της μνήμης και του συνειρμού, διαπλοκή εσωτερικού και εξωτερικού κόσμου, ύφος προφορικού λόγου.
- **Εργασία στο σχολείο.** Διαβάζεται το απόσπασμα και μετά τη διερεύνηση της πρόσληψης των μαθητών με ερωτήσεις χαρακτηρίζεται το ανθολογούμενο απόσπασμα **ως αφήγημα.**
- **Συνάγεται το θέμα του.** *Το σπίτι μου*, όπου κειμενικά εντοπίζονται τα αυτοβιογραφικά στοιχεία της Αξιώτη.
- **Εντοπίζονται τα κύρια γεγονότα ή περιστατικά.** Το έργο κινείται γύρω από δύο συγγενικά περιστατικά, που συζητούνται.

- **Χαρακτηρίζεται το αφήγημα ως παραδοσιακό ή μοντέρνο.**
- Εντοπίζονται ο συνειρμός και η προσπάθεια σύνδεσης, που συγκροτούν ένα είδος μωσαϊκού για έναν κόσμο που έφυγε.
- Κυριαρχούν η ρευστότητα της συνείδησης, ο ατόφιος λαϊκός λόγος, η πολυφωνία των ηρώων, η άμεση αίσθηση από ένα βιωματικό τόπο, τη Μύκονο, οι αλλαγές και η καταγραφή τους μέσα από μια «επώδυνη μνήμη».
- Έτσι, συνάγεται ότι πρόκειται για μοντέρνα γραφή με υπερρεαλιστικά στοιχεία.
- **Επισημάνσεις κατά την ερμηνευτική ανάλυση.** Πέρα από τα κύρια στοιχεία του αποσπάσματος και κυρίως τη γραφή της Μ. Αξιώτη, καθώς έχουμε σε πεζό στοιχεία υπερρεαλιστικά (μηχανισμό υπερρεαλιστικής γραφής), επισημαίνονται είτε με ερωτήσεις είτε με εργασία σε μικρές ομάδες μέσα στην τάξη και τα εξής:

- η λειτουργία του χρόνου της αφήγησης και του αφηγημένου χρόνου, μέσα από τις αναδρομές σε γεγονότα περασμένα που παρουσιάζονται ως παροντικά «Επήρε να νυχτώσει», «Όπως λοιπόν σας έλεγα ότι πολλοί με περιμένουν [...] Αργώ!»,
- τα πρόσωπα και οι ένθετες αφηγήσεις τους, ο αυθεντικός λόγος τους,
- ο διάλογος δοσμένος σε εισαγωγικά που χαρακτηρίζεται για τη ρευστότητά του «Κι ο διάλογος είναι παράλυτος»,
- τα θέματα που θίγονται «Κι αμέ να δεις το θάμασμα, οπού σαν θ' αγοράσει ο ξένος τη γης, εκειδά γύρω ο τόπος μονομιás ακριβαίνει!».
- Οπότε, εντοπίζονται ο εσωτερικός μονόλογος του μηχανικού και η σχέση των ανθρώπων -ξενιτεμένων και μη- με τη Μύκονο. Αναδεικνύεται, επίσης, πώς με τη συνειρμική εξέλιξη της γραφής παρουσιάζονται από τη συγγραφέα πολλά επί μέρους θέματα- ντόπια και ευρύτερα-, όπως:
- Η στάση των ομογενών από την Αμερική που επισκέπτονται το νησί (ειρωνεία) «βλέπουν το μέρος που γεννήθηκαν, το βρίσκουν πράγματι πολύ μοδέρνο, θαυμάζουν. Μα τι να γίνει όμως, τι να γίνει!».
- Οι νέοι που αγνοούν το σπίτι του ποιητή Γρυπάρη (πίκρα).

- Ο εύκολος και απότομος πλουτισμός των ανθρώπων που από ναυτικοί έγιναν στεριανοί.
- Η μετανάστευση και το ξεπούλημα όλων σε ντόπιο και ευρύτερο επίπεδο, π.χ. «Καλέ πλουτύνανε οι άνθρωποι, αλλάξανε τη φύση τωνε. Τώρα γινήκανε στεριανοί», «Έχει, έχει πράμα μπόλικο [...] κι όλα, όλα πουλιούνται, όλα, όλα»,
- «Η Ευρώπη υποταγμένη [...] Το Κεμπέκ, που ζούσε κατά τα τελευταία χρόνια κάτω απ' τη ματιά του Θεού, ανακαλύπτει ξαφνικά πως βρίσκεται κάτω απ' το βλέμμα του ξένου».
- Ακολουθεί η σύγκριση σε γενικές γραμμές με το κείμενο του Δ. Χατζή ως προς τη μετανάστευση, ως προς τις αλλαγές στην Ελλάδα, όταν ο Σκουρογιάννης από μετανάστης στη Γερμανία επέστρεψε στο χωριό του και ως προς τη γραφή.
- Μετά την επεξεργασία του αποσπάσματος μπορεί να δοθεί ως μετακειμενική δραστηριότητα η οργάνωση ενός σχεδίου εργασίας/project με θέμα: **Οι αλλαγές στην Ελλάδα μετά τη δεκαετία του 1960**, που μπορεί να χωριστεί σε υποθέματα, πάντα με συζήτηση στην τάξη (α' φάση), όπως:

- Παρουσίαση των έργων της Μέλπως Αξιώτη και του Δημήτρη Χατζή, συνοδευόμενα από εικαστικό υλικό.
- Οι αλλαγές που παρατηρούνται στη Μύκονο, σε άλλα νησιά- οικονομικές, κοινωνικές (επαγγέλματα, αξίες)-, αλλά και στα χωριά, ακόμα και της Πίνδου.
- Αρχιτεκτονικές αλλαγές και οικοπεδοποίηση.
- Τουρισμός, θετικές και αρνητικές συνέπειες, κυρίως αλλαγή στη στάση και τις αξίες των ανθρώπων.
- Εικαστικές αναπαραστάσεις ως εργασίες μαθητών.
- Ο αρκτούρος και γιατί προστατεύεται η αρκούδα.
- **Μαθήματα που εμπλέκονται:** Λογοτεχνία, Αρχαία από μετάφραση (Ομήρου *Οδύσσεια*), Ιστορία, Τέχνη, Τεχνολογία, Πληροφορική, Οικονομία, ΣΕΠ.

- Ο εκπαιδευτικός συζητάει με τους μαθητές του και βγαίνουν οι άξονες οργάνωσης του σχεδίου εργασίας/ project, καθώς και ο χρόνος υλοποίησης.
- Τους καθοδηγεί, συμπληρώνει και δίνει σχετική βιβλιογραφία.
- Αρχικά διευκρινίζονται τόσο ο τρόπος εργασίας και συνεργασίας των μαθητών όσο και σημεία που τυχόν δυσχεραίνουν την υλοποίηση του αρχικού σχεδίου, το οποίο μπορεί να τροποποιηθεί.
- Δίνεται εύλογος χρόνος ώστε κάθε ομάδα να παρουσιάσει την εργασία της, που συμπληρώνεται ή βελτιώνεται με τη συζήτηση στην τάξη (**β' φάση**).
- Δίνεται έμφαση στη διαδικασία της μάθησης, στο να μάθουν οι μαθητές πώς να εργάζονται και να συνεργάζονται, παράγοντας προφορικό και γραπτό λόγο, που έχει σχέση με τα λογοτεχνικά κείμενα.
- Στις εργασίες απαιτείται πλούσιο λεξιλόγιο, καλή οργάνωση και ανάλογο με το είδος ύφος.

- **Τέλος (γ' φάση)** παρουσιάζονται τα κείμενα και αναλαμβάνουν κάποιοι μαθητές να συνθέσουν το τελικό κείμενο, που μπορεί να δημοσιευθεί στη σχολική εφημερίδα και να συμπληρωθεί με οπτικό ή άλλο εικαστικό υλικό.
- **Η δυναμική της ομάδας.** Καλό είναι στην ομάδα να υπάρχουν μαθητές διαφόρων επιπέδων και από τα δύο φύλα.
- **Πώς θα εργαστεί η ομάδα.** Μπορεί να μελετηθεί ένα ολόκληρο έργο από την ομάδα, η οποία θα το παρουσιάσει στην τάξη όπου και θα συζητηθεί ως προς το περιεχόμενο –νοήματα, αξίες- και ως προς τη μορφή (γλώσσα, τεχνική γραφής του δημιουργού, μοντέρνα ή παραδοσιακή γραφή).
- Τα έργα εντάσσονται στο ιστορικό και κοινωνικό τους πλαίσιο και συζητείται αν κάτι είναι επίκαιρο και για το παρόν, καθώς η πολύσημη λογοτεχνική γλώσσα έχει την δυνατότητα να μιλάει με τον τρόπο της και να ξεπερνάει την εποχή της.
- Στο τέλος γίνεται μια σύντομη ανακεφαλαίωση ή ανάγνωση του κειμένου ή ακούγεται κάτι σχετικό με το θέμα ή παρουσιάζεται σχετικό λογισμικό, αν υπάρχει, καθώς όλα αυτά συμβάλλουν στη λογοτεχνική ευαισθητοποίηση και στην ολοκλήρωση της διδακτικής πράξης.
- **Αξιολόγηση.** Η εργασία της ομάδας αξιολογείται και παρακινούνται οι μαθητές να εντάξουν το μέρος στο συνολικό έργο του δημιουργού, που το μελετούν σε εύθετο χρόνο (φιλιαναγνωσία) και το παρουσιάζουν.

- **Δ. Θέματα για το εργαστήρι. Συνοπτική παρουσίαση ερμηνευτικών προτάσεων και δραστηριότητες με τη μέθοδο project σε Κείμενα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας του Γ΄ και Β΄ Γυμνασίου.**
- **1. Απομνημονεύματα, Γιάννης Μακρυγιάννης, Αυτοβιογραφία, Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου και Ο βίος μου, Παναγής Σκουζές επεξεργασία και δραστηριότητα με τη μέθοδο project (Γ΄ γυμνασίου)**
- **Σενάριο για όλα τα έργα** (σκέψεις, προβληματισμοί, αποφάσεις, σε συνεργασία εκπαιδευτικού και μαθητών).
- Αρχικά ο/η καθηγήτης/τρια οργανώνει ένα **πλάνο μαθήματος** ώστε να οριοθετήσει τι επιδιώκει να μάθουν οι μαθητές του (σκοποί) και με ποιο τρόπο θα οργανώσει τα δώρα του για να πραγματοποιήσει τους στόχους του (χρόνος, μέθοδος, τεχνικές, δραστηριότητες).
- Χωρίζει τους μαθητές **σε ομάδες**, όπως και την εργασία (3-4 μαθητές).
- Ετοιμάζει **ερωτήσεις προβληματισμού**, ενώ οι άξονες μελέτης θα βγουν από την τάξη στη φάση της προετοιμασίας. Αξιοποιούνται τα βιώματα των μαθητών ή ό,τι γνωρίζουν για τον Μακρυγιάννη, τον Κολοκοτρώνη κ.ά.
- Μπορεί να αρχίσει η συζήτηση αφού ακουστεί το τραγούδι του Νίκου Γκάτσου για τον Μακρυγιάννη ή αφού γίνει μια σύντομη συζήτηση για τη σύγχρονη μόδα να γράφουν κάποιοι επώνυμοι τα απομνημονεύματά τους ή μια λογοτεχνική βιογραφία ή αυτοβιογραφία.
- Διευκρινίζονται **οι όροι** με έμφαση στον όρο «απομνημονεύματα».
- Ακολουθεί η καταγραφή **των στόχων**, που μπορεί να αρχίσει από τον τίτλο, καθώς **ο τίτλος, η εισαγωγή** του βιβλίου και το εισαγωγικό σημείωμα συγκροτούν τον πρώτο στόχο.

- **Στόχοι**
- Επιδιώκεται οι μαθητές/τριες:
- -Να επικοινωνήσουν με το λογοτεχνικό είδος των απομνημονευμάτων και να κατανοήσουν τη συμβολή τους στη διερεύνηση της αλήθειας.
- -Να γνωρίσουν το Μακρυγιάννη και το έργο του μέσα από τη δική του αφήγηση.
- -Να αντιληφθούν την αξία των γραμμάτων για τον άνθρωπο.
- -Να κατανοήσουν τις δυσκολίες του Αγώνα και την προσφορά του Μακρυγιάννη.
- -Να αντιληφθούν τη σχέση των ανθρώπων κάθε εποχής με την εξουσία και τον ρόλο των ατομικών συμφερόντων.
- **Πορεία εργασίας.**
- **1η φάση.** Προετοιμασία της τάξης, με ακρόαση μουσικής ή με αφορμή μια εθνική γιορτή ή εκκινώντας από την ορολογία.
- Ανάγνωση ενός κειμένου, π.χ. απόσπασμα από τα απομνημονεύματα του Γ. Μακρυγιάννη και διερεύνηση βασικών στοιχείων, π.χ. ποιος γράφει (ταυτότητα της αφήγησης), τι γράφει και γιατί (αναζήτηση της αλήθειας για τις πράξεις των αγωνιστών κατά τον αγώνα και μετά την απελευθέρωση), πότε γράφει και σε ποιο χρόνο αναφέρεται (χρόνος αφήγησης, ιστορικός χρόνος) και ο τόπος (Άργος 1829).

- Ο Μακρυγιάννης αυτοπαρουσιάζεται σε πρώτο πρόσωπο πληροφορώντας μας τι κάνει στο Άργος, ποια είναι η διοικητική του δικαιοδοσία (επιβλέπει και επιβάλλει την ησυχία), π.χ. «διορισμένος από την κυβέρνηση [...] Σπάρτη».
- Αξίζει να συζητηθεί η γλώσσα και η επανάληψη του ρήματος «κάθομαι, καθήμενος» και η λέξη «άνεργος». Αντί να τρέχει στους καφενέδες- πληροφορία για τη ζωή των αντρών στο Άργος- παρακαλεί ένα φίλο του γραμματιζούμενο να τον μάθει γράμματα, διότι ήξερε λίγα και κείνα τα έμαθε μόνος του, δεν πήγε σε σχολείο, δεν είχε τα μέσα και συνεχώς βρισκόταν σε πόλεμο.
- Προβληματίζουμε τους μαθητές αν είναι εύκολο ένας μεγάλος να μάθει γράμματα, οπότε αναδεικνύεται τόσο το πείσμα του αγωνιστή όσο και η ευθύνη του να υπηρετήσει την αλήθεια ως εθνικό σκοπό.
- Ζητάει συγγνώμη από το μελλοντικό αναγνώστη για το γράψιμό του που μπορεί να τον κουράσει ή να μην αποδέχεται κάποια πράγματα επισημαίνοντας ότι έκαμε ό,τι μπορούσε.
- Είναι ολοφάνερη η σεμνότητα του αγωνιστή και το ύφος του, που αποκαλύπτει το ήθος του, δίνονται κειμενικά στοιχεία.
- Η γραφή του κινείται στην αντίστιξη αλήθεια vs. ψεύδος.

- Η αναφορά στους συναγωνιστές αναδεικνύει τον σεβασμό του στους συναγωνιστές, π.χ. «εγώ με τους αδελφούς μου συναγωνιστάς [...] καλύτερούς μου εις τον αγώνα και εις υπηρεσίες, όθεν διατάχτηκα».
- Μιλάει για την αγάπη στην πατρίδα και, όπως επισημαίνει ο Μακρυγιάννης, ο άνθρωπος πρέπει να θυσιάζεται γι' αυτήν, διότι σε αυτήν ζει αυτός και οι συγγενείς του ως τίμιοι άνθρωποι στην κοινωνία (άτομο-σύνολο), π.χ. «Η πατρίδα του κάθε ανθρώπου και η θρησκεία είναι το παν [...] κοινωνία».
- Αυτές οι σκέψεις του Μακρυγιάννη θυμίζουν *Επιτάφιο* του Περικλή, προσφορά, το «εμείς» (φωτοτυπίες).
- Μετά από αυτή την κειμενοκεντρική μελέτη, γίνεται συζήτηση και εξάγονται τα θέματα για μελέτη σε ένα ευρύτερο θέμα ως μετακειμενική δραστηριότητα, με τη μέθοδο project, όπως: ***Τα απομνημονεύματα των Αγωνιστών.***
- Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και αναλαμβάνουν να μελετήσουν από έναν άξονα/ υπόθεμα, όπως:
- 1η ομάδα. Δίνει τον ορισμό για τα απομνημονεύματα και αναφέρει αγωνιστές ή άλλους συγγραφείς απομνημονευμάτων.
- Δίνει τα κύρια στοιχεία αυτού του λογοτεχνικού είδους και τον σκοπό για τον οποίο γράφονται.

- 2η ομάδα. Μελετάει και συγκρίνει απομνημονεύματα ή αποσπάσματα απομνημονευμάτων του Τερτσέτη για τον Κολοκοτρώνη (θέματα, αξίες, γλώσσα), του Σκουζέ και την αυτοβιογραφία της Μαρτινέγκου.
- 3η ομάδα παρουσιάζει τον Μακρυγιάννη από την Ιστορία και από διάφορες πηγές, π.χ. από τον Σεφέρη, τον Γκάτσο και άλλους δημιουργούς (Ιστορία, Λογοτεχνία, Εικαστικά, Μουσική).
- 4η ομάδα μελετάει το θέμα «αλήθεια» ως ζητούμενο της Ιστορίας, των απομνημονευμάτων, που ήταν στόχος και του Μακρυγιάννη, και πόσο μπορεί αυτή να είναι αντικειμενική.
- 5η ομάδα παρουσιάζει τα ήθη και έθιμα, την κοινωνική και οικονομική ζωή επί κυβερνήτη Καποδίστρια στον οποίο αναφέρεται ο Μακρυγιάννης.
- 6η ομάδα ασχολείται με εικαστικές δημιουργίες και λογοτεχνικές εμπνεύσεις από τον αγωνιστή Γιάννη Μακρυγιάννη ή από άλλους αγωνιστές.

- **Στόχοι. Τι επιδιώκεται με αυτή τη δραστηριότητα; Επιδιώκεται οι μαθητέ/τριες:**
- να επικοινωνήσουν με αυτό το λογοτεχνικό είδος και να ανακαλύψουν το ήθος και το ύφος των αγωνιστών ή και άλλων δημιουργών,
- να κατανοήσουν την αξία των απομνημονευμάτων ως μνήμη και ιστορία,
- να αντιληφθούν άλλες μορφές ζωής, μέσα από την αφήγηση,
- να επικοινωνήσουν με αξίες και να κατανοήσουν τη δράση των ηρώων και των αντιηρώων,
- να αντιληφθούν πώς γύρω από ένα πρόσωπο της ιστορίας και της επιστήμης μπορεί να φτιαχτεί ένας θρύλος ή να γίνει πηγή έμπνευσης από άλλους δημιουργούς,
- να ανακαλύψουν δικές τους ευαισθησίες, ικανότητες και δεξιότητες, μελετώντας και γράφοντας ή ζωγραφίζοντας,
- να μάθουν να λειτουργούν ως ομάδα.
- **Χρόνος υλοποίησης.** Απαιτούνται τουλάχιστον **τέσσερα δώρα**, μετά την ανάλυση του πρώτου κειμένου και την ά φάση προετοιμασίας.

- **2η φάση.** Οι μαθητές εργάζονται και σε κάποιο δώρο συζητούν στο σχολείο ως ομάδες με τον/την φιλόλογο για την πορεία της εργασίας, ζητούν περισσότερες πηγές ή πληροφορίες, αξιοποιούν το διαδίκτυο και άλλα βιβλία, μαθήματα και έντυπα.
- Μπορούν να τροποποιηθούν κάποια ζητούμενα αν δεν υπάρχουν πολλές πληροφορίες ή αν κάτι υπερβαίνει τους μαθητές.
- Σε αυτή τη φάση της εργασίας δίνεται εύθετος χρόνος για να ολοκληρωθούν οι εργασίες, οι οποίες θα παρουσιαστούν στην τάξη σε ένα ή δύο δώρα, όπου γίνονται βελτιώσεις. Παρακινούνται όλα τα μέλη της ομάδας να εργάζονται σε ό,τι μπορούν καλύτερα, π.χ. χρήση υπολογιστή, ζωγραφική, συγγραφή.
- **3η φάση.** Οι εργασίες ολοκληρωμένες παρουσιάζονται με τη συμμετοχή όλων στην τάξη. Αναλαμβάνουν εκπρόσωποι των ομάδων να συγκροτήσουν το ενιαίο κείμενο, που θα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου ή θα γίνει μια μικρή έκθεση για τους αγωνιστές και την ελληνική επανάσταση του 1821.
- Σημασία έχει η συμμετοχή όλων των μαθητών και η δυναμική της ομάδας, που μπορεί να κινητοποιήσει και μαθητές «αδιάφορους», ή να αποτελέσει αφορμή να ανακαλύψουν κάποιοι κρυμμένες ικανότητες και κυρίως **να μάθουν πώς να μαθαίνουν.**
- Η συμμετοχική μάθηση είναι ουσιαστική μάθηση, αυτοπραγμάτωση και χαρά για πολλούς ίσως μαθητές.
- **Αξιολογείται** η συλλογική εργασία, η απόδοση της εργασίας ως γλώσσας και ως περιεχόμενο.

- **2. Β΄ Γυμνασίου. Στον άξονα ξενιτιά. Αναλυτικά το ποίημα Γλυκό του κουταλιού, Κ. Χαραλαμπίδης, δημοτικά και το κείμενο του Μπρεχτ, Για τον όρο «μετανάστες».**
- **Οργανώστε το δικό σας σενάριο με βάση τα δύο κείμενα και με προέκτασή τους.**
- **Σενάριο.....**
- **Στόχοι.....**
- **Χρονοδιάγραμμα.....**
- **Οργάνωση project σε φάσεις.....**
- **Α΄ φάση.....**
- **Συζήτηση.....**
- **Οργάνωση αξόνων ή θεμάτων και χωρισμός ομάδων.....**
- **Χρόνος.....**
- **Β΄ φάση.....**
- **Βελτιώσεις.....**
- **Βοήθεια.....**
- **Μέσα αξιοποίησης.....**

- **Γ΄ φάση.**
- **Παρουσίαση της εργασίας κάθε ομάδας.....**
- **Αξιοποίηση Η/Υ και εικόνας, γραφή σε power point ή ως άρθρο ή ως θεατρικό δρώμενο κ.ά.....**
- **Μορφές Αξιολόγησης.**
- **Αξιολόγηση της εργασίας κατά ομάδες και συμβολή του καθενός.....**
- **Αξιολόγηση συνολική των εργασιών ως μεθόδου.....**
- **Αυτό-αξιολόγηση του φιλολόγου, σκέψεις, αναστοχασμός για μελλοντική εργασία βελτιωμένη.....**
- **Τελική αξιολόγηση. Παρατηρήσεις αν βελτιώθηκε η γραφή των μαθητών, αν έγιναν πιο υπεύθυνοι και συνεργάσιμοι σε ατομικό ή συλλογικό επίπεδο.....**

- Δρ Χριστίνα Αργυροπούλου,
- Επίτιμη Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

- Καλή δύναμη και καλές γιορτές

